

Кожельцев О.Є.

здобувач вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні ОНП «Менеджмент» спеціальності 073 «Менеджмент»

Бойченко М.В.

докт. екон. наук, професор

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

м. Дніпро, Україна

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Особливості організації діяльності сучасних підприємств вимагають від топ-менеджерів врахування факторів, які забезпечують економічну безпеку, що зумовлено зростанням рівня невизначеності, турбулентності економічного середовища, особливостями прояву ризиків під час військової агресії РФ проти України. Підприємства стикаються із зростанням конкурентного тиску, коливаннями валютних курсів на фінансових ринках, зміною регуляторних вимог через тарифну політику США, цифровою трансформацією та зростанням кількості кіберзагроз. Ці фактори підвищують вразливість від прояву внутрішніх і зовнішніх ризиків, а забезпечення економічної безпеки стає ключовим базисом стабільного функціонування та довгострокового стратегічного розвитку підприємств.

Дослідження факторів економічної безпеки дозволяє виявити загрози, оцінити рівень та ймовірність виникнення втрат, величини ризиків та визначити саме ті інструменти, які дозволять здійснювати превентивне реагування. Підприємства, дотримуючись політики ефективного управління ризиками та забезпечення економічної безпеки, можуть досягти фінансової стійкості, сформувати та підтримати конкурентні переваги, зберегти та підвищити виробничий потенціал, передбачити та мінімізувати негативні наслідки кризових явищ. Через нестабільність макроекономічного середовища особливої ваги набуває питання логістичних обмежень, постійної зміни технологічних вимог та ефективного управління економічною безпекою.

За [1] для забезпечення економічної безпеки підприємств важливо посилити цифровізацію ланцюгів постачання, збільшити витрати підприємств на R&D, а також збільшити асигнування державного бюджету на дослідження та розробки. Економічна безпека напряму залежить від енергоефективності вичопного палива, що може відігравати вирішальну роль у зменшенні впливу на навколишнє середовище під час переходу до більш сталої економічної моделі. В таблиці 1 наведена класифікація факторів, що впливають на забезпечення економічної безпеки підприємств.

Таблиця 1 – Класифікація факторів, що впливають на забезпечення економічної безпеки підприємств

Фактор	Характер впливу	Особливості прояву
Цифровізація ланцюгів постачання	Підвищення стійкості та прозорості бізнес-процесів	Діджиталізація зменшує ризики збоїв, оптимізує ресурси та прискорює інформаційний обмін
Збільшення витрат на R&D	Посилення інноваційної спроможності та конкурентоспроможності	Інвестиції в R&D сприяє створенню нових продуктів, підвищенню ефективності та стійкості до зовнішніх загроз
Збільшення бюджетних асигнувань на дослідження та розробки	Стимулювання технологічного розвитку з боку держави	Стимулювання з боку держави формування сприятливого середовища для інновацій і розвитку критичних технологій
Енергоефективність вичопного палива	Зменшення економічних та екологічних ризиків	Мінімізація витрат та зниження негативного впливу на довкілля під час переходу до сталої економіки шляхом оптимізації використання традиційних енергоресурсів

Джерело: складено авторами

Особлива увага у [2] присвячена ІТ-безпеці, фактори якої необхідно враховувати при впровадженні Індустрії 4.0 у діяльності виробничих підприємств. Використовуючи методологію машинного навчання автори виявили позитивний зв'язок між проблемами ІТ-безпеки та процесом цифровізації підприємств. Ці виклики ІТ-безпеці сприймаються як каталізатори цифрової трансформації. По-друге, було виявлено значну неоднорідність рівнів цифровізації в різних компаніях. Цей спектр варіювався від фірм, що знаходяться на передовій інтеграції цифрових технологій, включаючи робототехніку, хмарні обчислення та інтелектуальні пристрої, до іншої групи компаній, що знаходяться на ранніх стадіях впровадження технологій Індустрії 4.0. По-третє, доведено існування паралельного зв'язку між проблемами ІТ-безпеки та ступенем цифровізації підприємств. Цей зв'язок підкреслює складну взаємодію між проблемами кібербезпеки та рівнем цифрової зрілості, досягнутим суб'єктами господарювання.

В таблиці 2 наведені фактори ІТ-безпеки, що впливають на цифровізацію підприємств в умовах Індустрії 4.0

Таблиця 2 – Класифікація факторів ІТ-безпеки, що впливають на цифровізацію підприємств в умовах Індустрії 4.0

Фактор	Характер впливу	Особливості прояву
ІТ-безпека як каталізатор цифрової трансформації	Стимулювання прискореного впровадження цифрових рішень	Підприємства посилюють цифрові системи, реагують на загрози кібербезпеки, що прискорює модернізацію технологічної інфраструктури
Неоднорідність рівнів цифровізації підприємств	Вплив на здатність підприємств інтегрувати технології Індустрії 4.0	Значні відмінності у цифровій зрілості зумовлюють різний рівень вразливості та різні потреби в ІТ-безпеці
Використання передових цифрових технологій	Підвищення складності систем та вимог до безпеки	Інтеграція передових технологій розширює поверхню потенційних кібератак, що потребує посилення заходів ІТ-безпеки
Низький рівень впровадження технологій Індустрії 4.0	Посилення ризиків через відставання у цифровій зрілості	Підприємства на ранніх стадіях цифровізації мають вищі ризики кіберзагроз через недостатній рівень захищеності
Зв'язок між проблемами ІТ-безпеки та рівнем цифровізації підприємств	Взаємне посилення впливів	Висока цифровізація збільшує потребу в ІТ-захисті, а зростання загроз спонукає підприємства до поглиблення цифрової трансформації

Джерело: складено авторами

Пошук і систематизація факторів, що впливають на безпеку підприємства, передбачають застосування комплексного підходу, який поєднує аналітичні, експертні та емпіричні методи дослідження. По-перше, здійснюється аналіз нормативно-правових актів, наукової літератури, галузевих стандартів, звітів міжнародних інституцій з метою виявлення класифікаційних ознак, встановлення підходів до їх групування. По-друге, систематизуються внутрішні бізнес-процеси підприємства, оцінюються фінансові, виробничі, технологічні, кадрові та інформаційні ризики, що дозволяє ідентифікувати специфічні фактори безпеки, характерні саме для даного підприємства. По-третє, використовуються експертні методи визначення пріоритетності факторів за рівнем їхнього впливу. В-четвертих, застосовуються класифікаційні схеми, які охоплюють зовнішні та внутрішні фактори, групи за економічною, технологічною, інформаційною, організаційною та соціальною природою ризиків.

Література:

- Li Zh., Liu J. Impact of supply chain digitalization, business enterprise R&D expenditure and government budget allocations for R&D: A roadmap towards carbon neutrality. *Energy Economics*, 2025. №141. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2024.108057>
- Arroyabe M.F., Arranz C.F.A., Arroyabe I.F., Arroyabe J.C.F. The effect of IT security issues on the implementation of industry 4.0 in SMEs: Barriers and challenges. *Technological Forecasting and Social Change*. 2024. №199. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.123051>